

KÖNYVSZEMLE

Felix Budelmann: *Greek Lyric. A Selection*. Cambridge, Cambridge University Press, 2018.

F. Budelmann ezzel a könyvével, mely a görög líra jeles töredékeihez nyújt filológiai kommentárt,¹ kiváló szolgálatot tett mindenekelőtt azon egyetemi hallgatónak, akik nem minden előképzettség nélkül közelítenek ehhez az igényes költészethez. A célt és a magas szintű megvalósítást a Cambridge-i Egyetem kiadójának nagy hagyományú „green-and-yellow” sorozata biztosítja.

A könyv első fő egységét (eltekintve az előszótól, a rövidítésjegyzéktől és néhány térképmelléklettől) bevezetés teszi ki (2–25), mely a görög líra egyes aspektusait és problémáit tárgyalja. Mértékletes rövidséggel kerül terítékre a műfaj szinte valamennyi fontos jellemzője és kérdésköre (többek között maga a definíció, a műfaji sokféleség, a bemutatás körülményei, a versmérték, a nyelvjárás). Különösen tartalmas és érdekfeszítő a „Charting the Corpus” című fejezet (7–10), melyben a műfaj sajátosságai különböző szempontból kerülnek új megvilágításba. Néhány apróság: amikor a 13. oldalon Bakchylidés 17. dithyrambosának műfajisága kerül szóba, érdemes lett volna a bakchylidési Kassandra hovatarozása körüli hellenisztikus vitát megemlíteni (Kallimachos szerint paian, Aristarchos szerint dithyrambos). Egyébiránt Budelmann helyesen teszi, hogy a biografikus vonatkozásokat nem iktatja ki egészében a költői én meghatározásából (15 sk.).²

A 29–56. oldalakon nyolc lírikus költő (Alkman, Alkaios, Sapphó, Stésichoros, Ibykos, Anakreón, Simónides, Timótheos) versei és néhány anonim költemény (*carmina popularia, skolia*) olvasható. A válogatás észszerű és üdvözlendő, hogy néhány kevésbé ismert alkotó is felvonul, így például Timótheos mint az új zenei irány képviselője. Ugyanakkor a kardalköltészet két korifeusának (Pindaros és Bakchylidés) hiánya nehezen indokolható azzal a gyakorlati megfontolással, hogy mindkettőnek önálló zöld-sárga könyvecske van szentelve. Minthogy Willcock Pindaros-kommentárja³ csak győzelmi ódákat tartalmaz, néhány Pindaros-töredék bemutatása kívánatos lett volna. Képzeljük csak el, milyen hatásos párost alkotott volna a Theoxenosnak írt enkómion töredéke (*fr.* 123), melyre a szerző futólag többször is utal (153, 186, 188), Sapphó szerelmi patológiát felvonultató versével (*fr.* 31).

A szövegeket kritikai apparátus teszi teljessé, mely a görög líra töredékes hagyományozását figyelembe véve nélkülözhetetlen információs forrás és munkaeszköz.⁴

¹ Néhány évvel ezelőtt a szerző hasonló súlypontú vademecumot adott közre: *F. Budelmann: The Cambridge Companion to Greek Lyric*. Cambridge 2009. Recenziója jelen írás szerzőjének tollából: *AntTan* 54 (2010) 293–301.

² Az ellentétes nézethez (a kardalokban megjelenő én mint totális fikció) vö. újabban *C. Lattmann: Pindar’s Voice(s). The Epinician Persona Reconsidered*. In: *Voice and Voices in Antiquity. Orality and Literacy in the Ancient World*. Ed. *N. W. Slater*. Vol. 11. Leiden – Boston 2017. 123–148.

³ *M. M. Willcock: Pindar: Victory Odes. Olympians 2, 7, 11; Nemean 4, Isthmians 3, 4, 7*. Cambridge 1995.

⁴ Kivétel viszont Simónidés 543-as töredéke („Danaé siralma”), melynek 10. verssora (†δενουκτιλαμπει†) nem kapott megfelelő szövegkritikai tárgyalást, és a kommentár (225 ad 11–12) sem nyújt különösebb segít-

A szerző a célközönséget és a terjedelmi kereteket szem előtt tartva csak a rekonstrukcióhoz nélkülözhetetlen adatokat közli. A főszöveg konzervatív, a nyelvjárás és kómetria megkülönböztetett bánásmódban részesülnek.

A kommentár (57–271), mely értelemszerűen a könyv legterjedelmesebb részét teszi ki, bevallottan a szövegek irodalmi értelmezésére koncentrálna. Ugyanakkor nem tapasztaltam semmilyen hiányt a szövegek történelmi-kulturális beágyazottságának tárgyalásában sem. Mindazonáltal a magyarázatok erősségét valóban az irodalmi exegézis adja és a szerző igen sikeresnek bizonyul ebben. Két példa a lényegre frappánsan megragadó stílusának érzékeltetésére: „The passage exploits the close connection between memory and imagination. It reports past encounters, but since both indirect and direct speech are couched in the present, memories past gradually merge with imagination now” (119: Sapphó *fr.* 1. 21–24 Voigt); „As Eros has his way with the speaker, so the speaker has his way with the audience” (193: Anakreón *fr.* 358 PMG). Továbbá igen tanulságosnak találtam az étkezés metaforáinak felfejtését Alkaios 129. töredékében (99 sk.), a homérosi dinamikus fegyverleírások kontrasztját (106) Alkaios 140. töredékének hasonló jellegű, ám statikus leírásával szemben, valamint a Timótheos *Perzsák* című költeményének finom utalásait a kortárs komédiára (245). Csupán néhány helyen támadt bennem enyhe kétely vagy hiányérzet: Alkman louvre-i úgynevezett *Nagy Partheneion*-ja kapcsán okkal-joggal kerül szóba a szöveg kozmikus képisége (59: „cosmic imagery”), mellyel magam is foglalkoztam egy tanulmányban, ahol a vers legvitatottabb passzusát (75 sk. ad 60–63) tárgyaltam.⁵ Felettből kétségesnek találom viszont, hogy a férfi isteni mivolta Sapphó híres töredékében (31. 1) inkább azon képességében rejlene, hogy objektív-szenvtelenül ülne a nővel szemben (132), mint abban a boldogságban, melyet az imádott nő jelenléte biztosít számára. Így ugyanis az istenekéhez hasonló állapot olyan szenvtelenséget jelentene, melyet Pindaros olvas a hidegvérű fejére 123. fragmentumában. Hasonlóképpen nem sikerült meggyőznie, hogy Géryonés feje egyik a három közül, melynek elpusztítása az összes többiét jelképezi (166 ad *fr.* 19), s nem inkább arról van szó, hogy a hős azáltal is emberibb formát ölt, hogy három helyett egy feje van. A 237. oldalon (ad Tim. *Pers.* = *fr.* 791. 62 PMG) a lemma helyesen ἀβακχίωτος ὄμβρος lenne (az *alpha privativum* nélküli alak helyett), ahogy a magyarázat is „unbacchic water-ről” beszél (kiemelés tőlem). Az úgynevezett „Fecskedalban” (*fr. carm. pop.* 848 PMG) a hiányzó *apodosis* körülírásánál (259 ad 13) az *anantapodosis* terminus használata indokolt lett volna.

Átfogó bibliográfia (272–312) és indexek (313–321) zárják ezt a kétségtelenül hasznos könyvecskét, mely – néhány bocsánatos hiány és egyenetlenség ellenére – bizonyonnyal sokaknak lesz hűségese és segítőtársa a görög lírához vezető göröngyös úton.

ADORJÁNI ZSOLT

séget. Vö. Adorjáni Zs.: Perseus ragyogása. Megjegyzés Simónidés Danaé-töredékéhez (*fr.* 543. 11 PMG). *AntTan* 58 (2014) 93–99.

⁵ Adorjáni Zs.: Csillag-hasonlat és rétorikai szerkezet. Megjegyzések Alkman *Partheneion*jához (*fr.* 1. 60–63). *AntTan* 59 (2015) 81–89.